

**HOMILADORLIK DAVRIDA BUYRAK VA SIYDIK TIZIMI
KASALLIKLARINING KLINIK-ETIOLOGIK XUSUSIYATLARI
DOTELIAL DISFUNKSIYANING LABORATOR TASHXISI**

Turaqulov Javlon Sodiq o'g'li

Klinik laborator diagnostikasi va DKTF

klinik laboratoriya diagnostikasi kursi bilan kafedraasi assistenti

E-mail: sammi@sammi.uz

Tel +998937034142

Aliyeva Ruqiya Qahramon qizi

Klinik laborator diagnostikasi va DKTF

klinik laboratoriya diagnostikasi kursi bilan kafedraasi kursanti

Xusanova Moxichexra Nodir qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

. Davolash fakulteti 4-kurs talabasi

Kirish: Bugungi kunda homiladorlik davrida uchraydigan ekstragenital kasalliklar global miqyosda dolzarb tibbiy muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Ular orasida buyrak va siydik tizimi kasalliklari yuqori tarqalganligi, murakkab klinik kechishi hamda ona va homila uchun jiddiy asoratlarni rivojlanishiga olib kelishi bilan alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur patologiyalar homilador ayollarda aniqlanadigan kasalliklar tuzilmasida yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Siydik tizimi kasalliklarini erta aniqlash va oldini olish masalasi akusherlik-amaliyotida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning o'z vaqtida tashxislanmasligi homila tushishi, muddatidan oldin tug'ruq, platsental yetishmovchilik va homilaning intrauterin infeksiyasi kabi asoratlarni rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Kalit so‘zlar: homiladorlik, buyrak kasalliklari, siydik tizimi patologiyasi, siydik yo‘llari infeksiyasi, asimptomatik bakteriuriya, sistit, pielonefrit, homiladorlik pielonefriti, urodinamika buzilishi, urolitiyoz, antenatal asoratlar, intrauterin infeksiya, ultratovush diagnostikasi, bakteriologik tekshiruv.

Etiologiya va patogenez: Adabiyot ma’lumotlariga ko‘ra, homiladorlik davrida siydik yo‘llari infeksiyalarining rivojlanishida bakterial omillar yetakchi ahamiyatga ega. Ko‘pchilik mualliflar kasallik etiologiyasida Enterobacteriaceae oilasiga mansub mikroorganizmlar, xususan *Escherichia coli* ning ustunligini ta’kidlaydilar. Shuningdek, *Proteus*, *Klebsiella*, *Enterococcus*, *Staphylococcus aureus*, *Pseudomonas aeruginosa* hamda *Candida* turiga mansub zamburug‘lar etiologik ahamiyatga ega hisoblanadi. Uretra, qin va to‘g‘ri ichakning anatomik jihatdan yaqin joylashuvi, homiladorlik davrida immunologik reaktivlikning pasayishi hamda gormonal o‘zgarishlar ichak mikroflorasining siydik yo‘llariga migratsiyasiga qulay sharoit yaratadi. Qisqa uretra, siydik pufagining anatomik xususiyatlari va urodinamikaning buzilishi infeksiya rivojlanishiga xizmat qiluvchi asosiy patogenetik omillar hisoblanadi. Infekcion jarayon ba’zi hollarda gematogen yo‘l orqali organizmdagi surunkali yallig‘lanish o‘choqlaridan (bodomsimon bezlar, tishlar, o‘t pufagi, jinsiy a’zolar) tarqalishi mumkin.

Homiladorlik davrida anatomik-fiziologik o‘zgarishlar: Homiladorlik davrida bachadon hajmining kattalashuvi siydik tizimi a’zolarining topografik munosabatlarini o‘zgartiradi. Progesteron gormonining siydik yo‘llari mushak tolalariga bo‘lgan ta’siri natijasida urodinamika buziladi, siydik yo‘llarining tonusi pasayadi va buyrak bo‘shlig‘ida bosim ortadi. Ushbu holatlar pielonefrit rivojlanishi uchun muhim patogenetik asos hisoblanadi.

Homiladorlikning ikkinchi yarmida bachadonning o‘ng tomonga siljishi siydik tizimining o‘ng tomonlama zararlanish chastotasining yuqoriligini tushuntiradi. Natijada o‘ng buyrakka tushadigan mexanik bosim kuchayadi.

Akusherlik amaliyotida homiladorlik davrida eng ko'p uchraydigan siydik tizimi kasalliklariga quyidagilar kiradi:

asimptomatik bakteriuriya,
o'tkir va surunkali sistit,
homiladorlik pielonefriti.

Asimptomatik bakteriuriya

Asimptomatik bakteriuriya tashxisi 1 ml siydikda 10^5 dan ortiq mikroorganizmlar aniqlanib, klinik belgilar kuzatilmaganda qo'yiladi. Ushbu holat o'z vaqtida aniqlanmasa, 30–40% hollarda o'tkir pielonefrit rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Sistit

O'tkir sistit dizurik buzilishlar bilan namoyon bo'lib, tez-tez va og'riqli siyish, qorin pastki sohasida og'riq, subfebril harorat va umumiy holsizlik bilan kechadi. Sistit ko'pincha pielonefrit rivojlanishining boshlang'ich bosqichi bo'lishi mumkin.

Homiladorlik pielonefriti homilador ayollarning 6–7 foizida, asosan ikkinchi trimestrda uchraydi. Klinik jihatdan tana haroratining keskin ko'tarilishi, bel sohasidagi og'riq, titroq, dizurik buzilishlar bilan namoyon bo'ladi. Ushbu patologiya homila tushishi, intrauterin rivojlanishning orqada qolishi va o'tkir buyrak yetishmovchiligi kabi og'ir asoratlar rivojlanishi xavfi bilan bog'liq.

Zamonaviy amaliyotda buyrak va siydik tizimi patologiyalarini aniqlashda ultratovush tekshiruvi keng qo'llaniladi. Ushbu usul xavfsiz va qulay bo'lishiga qaramay, ayrim hollarda past informativlikka ega ekanligi qayd etiladi. Siydikning bakteriologik tekshiruvi diagnostik jihatdan muhim bo'lsa-da, tekshiruvning davomiyligi, yuqori narxi va laboratoriyalarning texnik imkoniyatlari bilan bog'liq cheklovlar uning keng qo'llanishiga to'sqinlik qiladi

Xulosa: Shunday qilib, homiladorlik davrida buyrak va siydik tizimi kasalliklari yuqori klinik va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lib, ularning rivojlanishi homiladorlikka

xos anatomik-fiziologik hamda immunogormonal o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu patologiyalar ko'pincha yashirin kechishi, kech tashxislanishi va tez-tez asoratlari bilan namoyon bo'lishi sababli akusherlik amaliyotida alohida e'tibor talab qiladi.

Mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni davom ettirish kasalliklarning etiopatogenezi chuqurroq o'rganish, homiladorlik davrida buyrak va siydik tizimi patologiyalarining rivojlanish xavf omillarini aniqlash, shuningdek, ona va homila uchun noxush oqibatlarni erta bashorat qilish mezonlarini ishlab chiqish imkonini beradi. Zamonaviy laborator va instrumental diagnostika usullarini keng joriy etish, individual yondashuv asosida terapevtik va profilaktik taktikalarni optimallashtirish ushbu toifadagi bemorlarda asoratlari chastotasini kamaytirishga xizmat qiladi.

Natijada, buyrak va siydik tizimi kasalliklarini erta aniqlash va kompleks davolash ona va homila salomatligini saqlash, homiladorlikning ijobiy kechishini ta'minlash hamda perinatal asoratlari xavfini sezilarli darajada kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalangan adabiyotlar.

- 1.Камолиддиновна И.Л., Туник У. СОВРЕМЕННАЯ ЛАБОРАТОРНАЯ ДИАГНОСТИКА БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН С АТЕРОСКЛЕРОЗОМ //Web of Discoveries: Journal of Analysis and Inventions. – 2024. – Т. 2. – № 5. – С. 98-100.
- 2.Камолиддиновна И.Л. и др. ДИАГНОСТИКА КОАГУЛОПАТИЙ У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН: ПРИМЕНЕНИЕ ТРОМБОЭЛАСТОГРАФИИ //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2025. – Т. 3. – № 1. – С. 241-243.
- 3.Kamoliddinova I. L. et al. DIAGNOSIS OF TRACE ELEMENT IMBALANCE: IMPACT ON HEALTH AND DETECTION METHODS //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 270-272.
- 4.RAYIMOVA F. et al. The role of VDR and TNF gene polymorphism in cytokine regulation in type I diabetes mellitus of the Uzbek population, Samarkand, Uzbekistan //Biodiversitas Journal of Biological Diversity. – 2024. – Т. 25. – №. 3.

5. Душанова Г. А. и др. Анализ взаимосвязей параметров иммунного гомеостаза с состоянием системы ПОЛ-АОС // Вестник науки и образования. – 2021. – №. 2-2 (105). – С. 63-68.
6. Набиева Ф. С., Душанова Г. А., Бобокулов О. О. Значение иммуноферментного анализа в диагностике инфекционных заболеваний // Вестник науки и образования. – 2021. – №. 4-1 (107). – С. 54-56.
7. Berdiyarova Sh.Sh., Ahadova M.M., Ochilov S.A., «COMPLICATIONS OF TREATMENT OF ACUTE HEMATOGENOUS OSTEOMYELITIS, LITERATURE REVIEW» Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 293-298 стр.
8. Shukurullaevna B. S. et al. THE IMPORTANCE OF THROMBODYNAMICS IN POSTOPERATIVE PATIENTS // Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2025. – Т. 3. – №. 5. – С. 676-680.
9. El-Mesallamy H., Suwailem S., Hamdy N. Evaluation of C-reactive protein, endothelin-1, adhesion molecule (s), and lipids as inflammatory markers in type 2 diabetes mellitus patients // Mediators of Inflammation. – 2007. – Т. 2007. – №. 1. – С. 073635.
10. Hadi H. A. R., Suwaidi J. A. Endothelial dysfunction in diabetes mellitus // Vascular health and risk management. – 2007. – Т. 3. – №. 6. – С. 853-876.
11. Kale S. R. K. S. Diabetes associated complicated disorders and its treatment a review article // World Journal of Current Medical and Pharmaceutical Research. – 2023. – С. 99-106.
12. Murodova F., Kenjayev Y. Qandli diabetning kelib chiqish va davolash usullari // Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 23-27.